

Sygn. akt I CSK 211/09

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 stycznia 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Dariusz Zawistowski (przewodniczący)

SSN Mirosław Bączyk

SSN Irena Gromska-Szuster (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Przedsiębiorstwa H.(...) S.A. w M.(...)
przeciwko H.(...) KG w G.

o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 28 stycznia 2010 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 31 lipca 2008 r., sygn. akt VI ACa (...),

- 1) oddala skargę kasacyjną,**
- 2) zasądza od strony powodowej na rzecz strony pozwanej kwotę 5 400 zł (pięć tysięcy czterysta) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

W pozwie z dnia 1 czerwca 2007 r. strona powodowa wносиła o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego w postaci wyroku Sądu Arbitrażowego przy Krajowej

Izbie Gospodarczej z dnia 1 września 2006r. sygn. akt SA (...), któremu Sąd Okręgowy w W. nadał postanowieniem z dnia 23 marca 2007 r. sygn. akt XX GCo (...) klauzulę wykonalności na rzecz strony pozwanej. Jako podstawę żądania wskazała zapłacenie w całości należności na rzecz poprzednika prawnego pozwanego – zbywcy wierzytelności.

Wyrokiem z dnia 29 października 2007 r. Sąd Okręgowy w W. uwzględnił powództwo ustalając między innymi, że w dniu 1 września 2006 r. powstał zaskarżony tytuł egzekucyjny przeciwko stronie powodowej w postaci wyroku Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej, któremu w dniu 26 października 2006 r. Sąd Okręgowy w W. nadał klauzulę wykonalności na rzecz wskazanego w nim wierzyciela. W wyniku egzekucji wszczętej przez tego wierzyciela komornik wyegzekwował należność, o czym powiadomił strony w dniu 30 listopada 2006 r. W tym samym dniu powód został powiadomiony o zbyciu wierzytelności na rzecz strony pozwanej. Na wniosek pozwanego Sąd Okręgowy w W. postanowieniem z dnia 23 marca 2007 r. nadał na jego rzecz klauzulę wykonalności wyrokowi Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej z dnia 1 września 2006 r. sygn. akt SA (...). Pozwany wszczął przeciwko powodowi egzekucję na podstawie powyższego tytułu wykonawczego zaś powód wniósł zażalenie na postanowienie z dnia 23 marca 2007 r. o nadaniu klauzuli wykonalności zarzucając zapłatę należności i jednocześnie w dniu 1 czerwca 2007 r. wytoczył niniejsze powództwo o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego. Do chwili wydania wyroku przez Sąd pierwszej instancji nie zostało rozpoznane zażalenie powoda na postanowienie z dnia 23 marca 2007 r. o nadaniu klauzuli wykonalności.

Sąd Okręgowy uznał powództwo o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego za uzasadnione z uwagi na to, że doszło do zaspokojenia całej należności objętej tym tytułem na rzecz zbywcy wierzytelności, ze skutkiem dla jej nabywcy.

W toku postępowania apelacyjnego wywołanego apelacją pozwanego, w dniu 20 grudnia 2007 r. Sąd Apelacyjny w postępowaniu klauzulowym uwzględnił zażalenie powoda na postanowienie z dnia 23 marca 2007 r. o nadaniu klauzuli wykonalności na rzecz pozwanego wyrokowi Sądu Arbitrażowego z dnia 1 września 2006 r., zmienił zaskarżone postanowienie i oddalił wniosek pozwanego w tym przedmiocie wobec nie wykazania w sposób określony w art. 788 k.p.c. przejścia na niego wierzytelności stwierdzonej tym tytułem. Pozwany powiadamiając o tym fakcie Sąd Apelacyjny w rozpoznawanej sprawie w piśmie procesowym z dnia 17 lipca 2008 r. (data wpływu 28

lipca 2008 r.) wnosił o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu pierwszej instancji i umorzenie postępowania, bowiem wydanie wyroku stało się zbędne skoro brak tytułu wykonawczego, którego pozbawienia wykonalności żąda powód. Na wypadek, gdyby Sąd uznał, że nie ma podstaw do umorzenia postępowania wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa oraz zasądzenie w obu przypadkach na jego rzecz od powoda kosztów postępowania za obie instancje. Na rozprawie apelacyjnej w dniu 31 lipca 2008 r. popierał to stanowisko natomiast pełnomocnik powoda wnosił o oddalenie apelacji i oddalenie wniosków pozwanego zawartych w piśmie procesowym z dnia 17 lipca 2008 r. oraz zasądzenie na rzecz powoda kosztów postępowania apelacyjnego.

Wyrokiem z dnia 31 lipca 2008 r. Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok i oddalił powództwo oraz zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 7 217 zł tytułem zwrotu kosztów procesu za pierwszą instancję i kwotę 105 400 zł. tytułem kosztów procesu za drugą instancję.

Sąd Apelacyjny wskazał, że zgodnie z art. 316 § 1 k.p.c., wydając wyrok, bierze za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy, a zatem rozpoznając apelację pozwanego musiał wziąć pod uwagę fakt, że postanowieniem Sądu Apelacyjnego z dnia 20 grudnia 2007 r. oddalony został prawomocnie wniosek pozwanego o nadanie na jego rzecz klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu – wyrokowi Sądu Arbitrażowego z dnia 1 września 2006 r., a więc nie istnieje zaskarżony przez powoda w rozpoznawanej sprawie tytuł wykonawczy. Powództwo o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego straciło rację bytu, bowiem odpadła podstawowa przesłanka roszczenia, skoro przestał istnieć tytuł wykonawczy i nie istnieje już podstawa prawna do egzekucji przeciwko powodowi na rzecz pozwanego zobowiązań objętych tytułem egzekucyjnym zaskarżonym w niniejszym postępowaniu. Zgodnie bowiem z art. 776 k.p.c., podstawą wszczęcia egzekucji jest określony tytuł egzekucyjny zaopatrzony w klauzulę wykonalności i tylko taki konkretny tytuł wykonawczy może być podstawą powództwa wytoczonego w oparciu o art. 840 § 1 k.p.c. W wyniku postanowienia Sądu Apelacyjnego z dnia 20 grudnia 2007 r., oddalającego wniosek pozwanego o nadanie na jego rzecz klauzuli wykonalności wyrokowi Sądu Arbitrażowego z dnia 1 września 2006 r., unicestwiony został zaskarżony przez powoda tytuł wykonawczy, co prowadziło do oddalenia powództwa wprost, bez badania zasadności jego podstaw i pozostałych zarzutów apelacji pozwanego. Oddalając

powództwo, Sąd Apelacyjny orzekł o kosztach postępowania zgodnie z art. 98 § 1 i 3 k.p.c. oraz art. 99 k.p.c.

W skardze kasacyjnej, opartej na obu podstawach, powód w ramach zarzutów procesowych wskazał na naruszenie art. 98 k.p.c. przez wadliwe uznanie powoda za stronę przegrywającą proces albo, w przypadku uznania tego zarzutu za niezasadny, naruszenie art. 102 k.p.c. przez jego niezastosowanie; naruszenie art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 795 § 1 k.p.c., art. 366 k.p.c. oraz art. 360 k.p.c. przez oddalenie powództwa w wyniku bezpodstawnego przyjęcie, że oddalenie wniosku o nadanie klauzuli wykonalności zaskarżonemu tytułowi egzekucyjnemu stanowi negatywną przesłankę uwzględnienia powództwa opozycyjnego z art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., mimo że jest to powództwo skierowane przede wszystkim przeciwko samemu tytułowi egzekucyjnemu a oddalenie go z powodu nie nadania klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu pozbawia dłużnika instrumentu merytorycznej obrony i wykluczy w przyszłości podniesienie powództwa opozycyjnego przez powoda gdy zostanie ponownie nadana klauzula wykonalności i wszczęta egzekucja mimo wyegzekwowania już należności objętych tym tytułem; naruszenie art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 795 § 1 k.p.c., art. 355 k.p.c. oraz art. 386 § 1 i 3 k.p.c. przez wadliwe oddalenie powództwa zamiast uchylenia zaskarżonego wyroku i umorzenia postępowania, skoro wydanie wyroku stało się zbędne na skutek upadku zaskarżonego tytułu wykonawczego; naruszenie art. 316 k.p.c. oraz art. 365 k.p.c. w zw. z art. 391 k.p.c. przez bezpodstawne uznanie, że nakaz oddalenia powództwa po unicestwieniu zaskarżonego tytułu wykonawczego wynika z art. 316 k.p.c. i pominięcie, że postanowienie o oddaleniu wniosku o nadanie klauzuli wykonalności zaskarżonemu tytułowi egzekucyjnemu ma rozszerzoną skuteczność na podstawie art. 365 k.p.c. a wynik postępowania o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego jest niezależny od wyniku postępowania o nadanie klauzuli wykonalności; naruszenie art. 233 k.p.c. w zw. z art. 328 par.2 i art. 391 k.p.c. przez oddalenie powództwa z przyczyn jedynie formalnych, bez oceny merytorycznej jego zasadności.

W ramach pierwszej podstawy kasacyjnej skarżący zarzucił naruszenie art. 509 k.c. w zw. z art. 512 k.c. przez ich niezastosowanie i pominięcie, że pierwotny zbywca wierzytelności uchylił się od skutków prawnych oświadczenia woli o przelewie oraz że wierzytelność została w całości wyegzekwowana przez komornika przed powzięciem przez dłużnika wiadomości o cesji a także naruszenie art. 45 ust.1 w zw. z art. 8

Konstytucji oraz art. 6 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności przez obciążenie w całości kosztami procesu powoda i ograniczenie jego prawa do sądu oraz sprawiedliwego rozłożenia kosztów procesu, mimo że był on stroną broniącą się przed bezprawnym nadaniem klauzuli wykonalności i wygrał to postępowanie, a gdyby nie zaskarżył postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności ryzykując egzekucję, powództwo opozycyjne byłoby uwzględnione.

W oparciu o powyższe wnosił o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania ewentualnie orzeczenie co do istoty sprawy przez uwzględnienie powództwa i zasądzenie w obu wypadkach kosztów postępowania kasacyjnego jako części kosztów procesu.

Strona pozwana w odpowiedzi na skargę kasacyjną wносиła o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 776 k.p.c., podstawą egzekucji jest tytuł wykonawczy a tytułem wykonawczym jest tytuł egzekucyjny zaopatrzony w klauzulę wykonalności, który musi być załączony do wniosku o wszczęcie egzekucji (art. 797 § 1 k.p.c.). Tytułami egzekucyjnymi są dokumenty wymienione w art. 777 k.p.c. w tym między innymi orzeczenia sądu i wyroki sądu polubownego. Podstawą wszczęcia i prowadzenia egzekucji jest więc orzeczenie sądu, także polubownego, stwierdzające obowiązek określonego indywidualnie dłużnika wykonania określonego w tytule zobowiązania na rzecz indywidualnie określonego wierzyciela, któremu to orzeczeniu została nadana klauzula wykonalności. Jeżeli stwierdzony w tytule egzekucyjnym obowiązek lub uprawnienie przeszły na inną osobę, sąd nada klauzulę wykonalności przeciwko lub na rzecz tej osoby w warunkach określonych w art. 788 k.p.c. Nie stoi temu na przeszkodzie uprzednie nadanie klauzuli wykonalności na rzecz lub przeciwko stronom wymienionym w tytule egzekucyjnym. Po przejściu uprawnień lub obowiązków stwierdzonych tytułem i nadaniu klauzuli wykonalności na rzecz lub przeciwko nabywcy, powstaje nowy tytuł wykonawczy stanowiący podstawę egzekucji przeciwko lub na rzecz nowych stron wymienionych w klauzuli wykonalności.

Na postanowienie sądu o nadaniu klauzuli wykonalności przysługuje zażalenie (art. 795 k.p.c.), jednak podstawą wszczęcia egzekucji jest tytuł egzekucyjny po nadaniu mu klauzuli wykonalności przez sąd pierwszej instancji. Innymi słowy egzekucja może

być wszczęta na podstawie „nieprawomocnego” tytułu wykonawczego. Dłużnik, przeciwko któremu wszczęto egzekucję na podstawie takiego tytułu wykonawczego, może zatem zaskarżyć postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu. W postępowaniu zażaleniowym może zgłaszać jedynie zarzuty formalne przeciwko nadaniu klauzuli wykonalności, nie może natomiast kwestionować obowiązku określonego w tytule egzekucyjnym ani twierdzić, że obowiązek ten wygasł z jakichkolwiek przyczyn. Nie może więc w postępowaniu klauzulowym powoływać się na żadne okoliczności materialnoprawne dotyczące tytułu wykonawczego i stwierdzonego w nim zobowiązania. Takie okoliczności może podnosić tylko w drodze powództwa opozycyjnego przewidzianego w art. 840 § 1 k.p.c., którego przedmiotem jest określony tytuł wykonawczy oraz określone podstawy materialnoprawne żądania, a więc przyczyny, z powodu których ma nastąpić pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności.

Powództwo przewidziane w art. 840 § 1 k.p.c. jest powództwem o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego, a nie powództwem o pozbawienie wykonalności tytułu egzekucyjnego. A zatem jego przesłanką materialnoprawną jest istnienie tytułu wykonawczego, a więc istnienie klauzuli wykonalności nadanej tytułowi egzekucyjnemu. Jeżeli tytuł wykonawczy nie istnieje, powództwo o pozbawienie go wykonalności jest oczywiście bezprzedmiotowe.

Z uwagi na to, że jak stwierdzono wyżej, podstawą egzekucji może być tytuł wykonawczy jeszcze przed uprawomocnieniem się postanowienia sądu o nadaniu klauzuli wykonalności, powództwo przeciwegzekucyjne może być wytoczone także jeszcze przed prawomocnym zakończeniem postępowania klauzulowego. Dłużnik może zarówno zaskarżyć postanowienie sądu pierwszej instancji o nadaniu klauzuli wykonalności, jak i wytoczyć powództwo przeciwegzekucyjne jeszcze przed rozpoznaniem jego zażalenia w postępowaniu klauzulowym. W obu postępowaniach przysługują mu różne zarzuty i oba mogą toczyć się równolegle. Jednakże w takiej sytuacji niewątpliwie wynik postępowania opozycyjnego zależy od wyniku postępowania klauzulowego w tym znaczeniu, że uwzględnienie zażalenia dłużnika w postępowaniu klauzulowym i oddalenie wniosku o nadanie klauzuli wykonalności w sposób oczywisty wpływa na wynik postępowania opozycyjnego. Z chwilą prawomocnej odmowy nadania klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu, przestaje istnieć tytuł wykonawczy zaskarżony w postępowaniu opozycyjnym a zatem odpada przesłanka

materialnoprawna powództwa opozycyjnego. Ponieważ – zgodnie z art. 316 § 1 k.p.c. – zasadność powództwa przeciwegzekucyjnego sąd ocenia według stanu rzeczy z chwili orzekania (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 30 marca 1976 r. III CZP 18/76, OSNCP 1976/9/195), musi uwzględnić przy wydawaniu końcowego orzeczenia odpadnięcie podstawowej przesłanki materialnoprawnej powództwa jaką jest istnienie tytułu wykonawczego.

Wszystkie te okoliczności powinien wziąć pod uwagę dłużnik decydujący się na równoległe prowadzenie obu postępowań: zażaleniowego w postępowaniu klauzulowym i opozycyjnego. Szczególnie dłużnik reprezentowany przez zawodowego pełnomocnika musi zdawać sobie sprawę z tego, że jego wygrana w postępowaniu klauzulowym może skutkować przegraną w postępowaniu opozycyjnym jeżeli w wyniku uwzględnienia jego zażalenia na nadanie klauzuli wykonalności przestanie istnieć tytuł wykonawczy stanowiący podstawę powództwa przeciwegzekucyjnego. Nie ma przeszkód by w razie wytoczenia powództwa opozycyjnego przed rozpoznaniem jego zażalenia w postępowaniu klauzulowym, dłużnik wniósł o zawieszenie postępowania opozycyjnego do czasu rozstrzygnięcia postępowania klauzulowego (art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c.). Wniosek taki powinien złożyć szczególnie w postępowaniu w sprawach gospodarczych, w których sąd z reguły nie działa z urzędu.

Natomiast po prawomocnym oddaleniu wniosku o nadanie klauzuli wykonalności powinien rozważyć, czy celowe jest popieranie nadal bezprzedmiotowego powództwa opozycyjnego czy też korzystniejsze jest jego cofnięcie. Decyzja w tym przedmiocie należy do powoda jako do osoby inicjującej proces, od której woli zależy także dalsze jego prowadzenie, a niekiedy również wynik. Jeżeli bowiem nie cofnie w takiej sytuacji powództwa, będzie je popierał i żądał merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy, nie zajądą przewidziane w art. 355 k.p.c. podstawy do wydania przez sąd postanowienia o umorzeniu postępowania skoro niewątpliwie wydanie wyroku nie stało się niedopuszczalne ani zbędne. Jak bowiem przyjmuje się w literaturze wydanie wyroku staje się niedopuszczalne gdy w toku procesu zaistnieje przyczyna, która, gdyby istniała od początku, prowadziła do odrzucenia pozwu. Natomiast wydanie wyroku staje się zbędne, jeżeli powód ze skutkiem prawnym cofnął pozew, strony zawarły ugodę lub w toku procesu doszło do zaspokojenia powoda przez pozwanego w wyniku uznania zasadności żądania i spełnienia świadczenia. Nie można zatem uznać, że wydanie wyroku stało się zbędne w sytuacji, gdy mimo odpadnięcia materialnoprawnej przesłanki

roszczenia powód popiera powództwo żądając merytorycznego rozstrzygnięcia roszczenia, które nadal uważa za uzasadnione.

Niezależnie od tego trzeba też stwierdzić, że wbrew stanowisku skarżącego, forma rozstrzygnięcia sądu w takiej sytuacji (umorzenie postępowania czy oddalenie powództwa z powodu braku tytułu wykonawczego) nie ma znaczenia dla obrony dłużnika w przyszłości, gdyby powstał nowy tytuł wykonawczy na podstawie tego samego tytułu egzekucyjnego i na rzecz tego samego wierzyciela, co oczywiście jest możliwe. Będzie to jednak inny, nowy tytuł wykonawczy, który może stanowić podstawę nowego powództwa przeciwegzekucyjnego. Wobec braku tożsamości zakwestionowanych tytułów wykonawczych nie ma w takiej sytuacji tożsamości roszczenia a tym samym powagi rzeczy osądzonej.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt rozpoznawanej sprawy, trzeba uznać za całkowicie bezzasadny kasacyjny zarzut naruszenia art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 316 § 1 k.p.c. Trafnie bowiem Sąd Apelacyjny stwierdził, że oddalenie wniosku o nadanie klauzuli wykonalności spowodowało unicestwienie zaskarżonego tytułu wykonawczego i odpadnięcie w toku procesu materialnoprawnej przesłanki powództwa opozycyjnego, jaką jest istnienie zaskarżonego tytułu wykonawczego, co czyni to powództwo bezprzedmiotowym. Skoro doszło do tego w postępowaniu apelacyjnym, Sąd Apelacyjny miał obowiązek, zgodnie z art. 316 § 1 k.p.c., wziąć pod uwagę tę okoliczność przy wydawaniu orzeczenia. Z uwagi na jednoznaczne stanowisko procesowe pełnomocnika powoda zajęte na rozprawie apelacyjnej, który nie tylko nie cofnął powództwa, lecz nie wyrażał także zgody na uwzględnienie wniosku pozwanego o uchylenie wyroku Sądu pierwszej instancji i umorzenie postępowania, żądając oddalenia apelacji, a więc merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy – nie było podstaw z art. 386 § 3 w zw. z art. 355 k.p.c. do uchylenia zaskarżonego wyroku i umorzenia postępowania w sprawie, bowiem wydanie wyroku nie stało się niedopuszczalne ani zbędne. Sąd Apelacyjny musiał w takiej sytuacji wydać orzeczenie merytoryczne. Powód bowiem nadal uważał swoje roszczenie za uzasadnione i żądał jego merytorycznego rozstrzygnięcia. Jego stanowisko w tym przedmiocie nie uległo zresztą zmianie także w postępowaniu kasacyjnym, w którym wyraził pogląd, że przedmiotem zaskarżenia na podstawie art. 840 § 1 k.p.c. jest w istocie tytuł egzekucyjny i unicestwienie klauzuli wykonalności nie ma wpływu na rozstrzygnięcie tego powództwa.

W tej sytuacji Sąd Apelacyjny prawidłowo zastosował art. 368 § 1 k.p.c., uchylił zaskarżony wyrok i oddalił powództwo.

Na marginesie tych rozważań trzeba też wskazać, że omawiane zarzuty kasacyjne wzajemnie się wykluczają. Nie można bowiem jednocześnie twierdzić, że unicestwienie w toku procesu opartego na art. 840 § 1 k.p.c. zaskarżonego tytułu wykonawczego nie ma żadnego znaczenia dla merytorycznego rozstrzygnięcia powództwa opozycyjnego oraz zarzucać Sądowi Apelacyjnemu, że bezpodstawnie oddalił powództwo zamiast umorzyć postępowanie.

Rozstrzygnięcie to, wbrew zarzutom skargi kasacyjnej, nie narusza także art. 360, art. 365 ani art. 366 k.p.c. Przeciwnie – Sąd Apelacyjny uwzględnił wiążące go prawomocne orzeczenie Sądu wydane w postępowaniu klauzulowym, a jak wskazano wyżej, forma jego rozstrzygnięcia nie ma znaczenia dla ewentualnego przyszłego procesu opozycyjnego, którego przedmiotem byłby inny tytuł wykonawczy.

Bezzasadny jest również zarzut naruszenia art. 233 k.p.c. (który przede wszystkim jest niedopuszczalny w świetle art. 398³ § 3 k.p.c.) oraz art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 k.p.c. uzasadnione przez skarżącego tym, że o oddaleniu powództwa „zadecydowała przesłanka stricte formalna” – oddalenie wniosku o nadanie klauzuli wykonalności a Sąd Apelacyjny nie ocenił w ogóle zasadności powództwa. Wbrew stanowisku skarżącego, istnienie lub brak tytułu wykonawczego jest przesłanką materialnoprawną powództwa opozycyjnego. Brak tytułu wykonawczego jest samodzielną i wystarczającą podstawą oddalenia tego powództwa, bez badania istnienia przyczyn wskazanych jako jego podstawa. Z tych względów za bezprzedmiotowe należało też uznać, oparte na pierwszej podstawie, zarzuty kasacyjne naruszenia art. 509 w zw. z art. 512 k.c.

Nieskuteczne są także zarzuty naruszenia art. 98 i art. 102 k.p.c.; po pierwsze, dlatego, że zgodnie z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. naruszenie przepisów postępowania może stanowić skuteczną podstawę skargi kasacyjnej tylko wtedy, gdy uchybienie to mogło mieć wpływ na wyniki sprawy a rozstrzygnięcie o kosztach procesu nigdy nie może mieć wpływu na wynik sprawy, gdyż zgodnie z art. 98 § 1 k.p.c. to wynik sprawy determinuje orzeczenie o kosztach procesu. Po wtóre, dlatego, że orzeczenie o kosztach procesu zawarte w zaskarżonym wyroku jest prawidłowe. Sąd Apelacyjny słusznie bowiem uznał powoda za stronę przegrywającą proces w rozumieniu art. 98

k.p.c. To powód podjął decyzję o wytoczeniu powództwa przeciwegzekucyjnego zanim rozpoznane zostało jego zażalenie na postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności, choć, reprezentowany przez zawodowego pełnomocnika, niewątpliwie wiedział, że w razie uwzględnienia tego zażalenia w postępowaniu klauzulowym, postępowanie opozycyjne stanie się bezprzedmiotowe a postępowanie egzekucyjne na jego wniosek może zostać umorzone zgodnie z art. 825 pkt 2 k.p.c., który dotyczy także sytuacji, gdy sąd drugiej instancji w wyniku zażalenia dłużnika uchylił nadaną przez sąd pierwszej instancji klauzulę wykonalności i oddalił wniosek o jej nadanie. Powód nie wniósł także o zawieszenie postępowania przez Sąd pierwszej instancji do czasu zakończenia postępowania klauzulowego, w wyniku czego przeprowadzone zostało całe postępowanie przed tym sądem, co dla pozwanego wiązało się z koniecznością podjęcia obrony i poniesienia kosztów z tym związanych, łącznie z kosztami postępowania apelacyjnego, które także zostało przeprowadzone do końca, bowiem powód nie powiadomił Sądu o zakończeniu postępowania klauzulowego ze skutkiem dla niego korzystnym i nieistnieniu w związku z tym zaskarżonego tytułu wykonawczego, a gdy informację o tym przekazał Sądowi Apelacyjnemu pozwany, powód nie tylko nie cofnął powództwa, lecz nie wyraził także zgody na wniosek pozwanego o uchylenie zaskarżonego wyroku i umorzenie postępowania, wnosząc o wydanie wyroku i oddalenie apelacji. W wyniku tego doszło do wydania wyroku oddalającego powództwo, a zatem nie ulega wątpliwości, że w świetle art. 98 § 1 k.p.c. powód przegrał proces i powinien zwrócić pozwanemu poniesione przez niego koszty procesu. Dla tej oceny nie ma żadnego znaczenia wskazana w skardze kasacyjnej okoliczność, że w istocie powód wygrał sprawę, bowiem w wyniku wygrania postępowania klauzulowego doprowadził do osiągnięcia rezultatu, do którego zmierzał wytaczając powództwo opozycyjne. Wygranie postępowania klauzulowego determinowało rozstrzygnięcie o kosztach poniesionych w tamtym postępowaniu, jest natomiast bez znaczenia dla oceny, która strona wygrała proces opozycyjny.

Nie było także podstaw do zastosowania w sprawie art. 102 k.p.c. i nie obciążenia powoda kosztami procesu. Przepis ten może mieć zastosowanie tylko w sytuacjach wyjątkowych, co szczególnie odnosi się do postępowania w sprawach gospodarczych, w których przedsiębiorcy reprezentowani są przez zawodowych pełnomocników zdolnych racjonalnie ocenić korzyści i straty wynikające z podjęcia określonych decyzji procesowych. Przykłady sytuacji, gdy przepis ten może mieć zastosowanie, które

wskazał powód w skardze kasacyjnej powołując stosowne orzeczenia Sądu Najwyższego w żadnym zakresie nie przystają do realiów rozpoznawanej sprawy. Niewątpliwie bowiem nie jest to sprawa o charakterze precedensowym (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 sierpnia 1973 r. I PR 188/73, niepubl.) ani sprawa, którą wywołał lub przedłużył jej postępowanie swoim oczywiście niesumiennym lub niewłaściwym postępowaniem pozwany (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 5 sierpnia 1981 r. II CZ 98/81, OSNCP 1982/2-3/36 i z dnia 4 kwietnia 1975 r. I PR 4/75, OSNC 1976/2/35), gdyż jak wskazano wyżej to od powoda zależał wybór drogi powództwa opozycyjnego przed rozpoznaniem jego zażalenia w postępowaniu klauzulowym oraz tok całego dalszego postępowania. Nie jest to także sprawa, w której rozstrzygnięcie sporu nastąpiło wyłącznie na podstawie wziętej przez Sąd pod uwagę z urzędu (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 3 maja 1966 r. II PR 115/66, OSPiKA 1967/1/8), skoro to pozwany w postępowaniu apelacyjnym powołał się na nieistnienie zaskarżonego tytułu wykonawczego w wyniku oddalenia wniosku o nadanie klauzuli wykonalności. To w postępowaniu klauzulowym Sąd drugiej instancji z urzędu stwierdził, że pozwany nie wykazał w sposób przewidziany w art. 788 k.p.c. przejścia na swoją rzecz uprawnień z tytułu egzekucyjnego, gdyż powód w zażaleniu nie powołał takiego zarzutu. Natomiast zawarte w skardze kasacyjnej twierdzenie, że pozwany w złej wierze złożył wniosek o nadanie na swoją rzecz klauzuli wykonalności musi z oczywistych względów pozostać poza oceną Sądu w rozpoznawanej sprawie podobnie jak sugestie dotyczące ewentualnej odpowiedzialności Skarbu Państwa za nadanie przez sąd pierwszej instancji klauzuli wykonalności na rzecz pozwanego w postępowaniu klauzulowym.

Stwierdzić zatem należy, że nie było podstaw do zastosowania w rozpoznawanej sprawie w stosunku do powoda przegrzywającego proces art. 102 k.p.c.

Oczywiście bezzasadne są w tych okolicznościach także zarzuty naruszenia art. 45 ust.1 w zw. z art. 8 Konstytucji oraz art. 6 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Powód miał prawo i możliwość dokonania wyboru sposobu i czasu podjęcia obrony przeciwegzekucyjnej. Reprezentowany przez zawodowego pełnomocnika miał świadomość konsekwencji dokonanego wyboru oraz podejmowanych lub zaniechanych czynności procesowych i mógł racjonalnie rozważyć korzyści wytoczenia powództwa opozycyjnego przed zakończeniem postępowania klauzulowego np. w postaci uzyskania w drodze zabezpieczenia zawieszenia

postępowania egzekucyjnego oraz straty wynikające z możliwości przegrania procesu opozycyjnego w razie wygrania postępowania klauzulowego, także w zakresie ewentualnego obciążenia kosztami procesu, którego być może mógłby uniknąć cofając powództwo po uwzględnieniu jego zażalenia w postępowaniu klauzulowym. W żadnym wypadku nie doszło zatem do ograniczenia jego prawa do sądu.

Z tych wszystkich względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił skargę kasacyjną i na podstawie art. 98 w zw. z art. 108 § 1 oraz art. 398²¹ w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. zasądził od powoda na rzecz pozwanego zwrot kosztów postępowania kasacyjnego.